

РЮНОСКЕ АКУТАГАВА
КАППА
МОЛЯ ДА ГО ПРОИЗНАСЯТЕ
С ДВЕ „П“

Превод от японски: Дора Барова, 1986

chitanka.info

Това е историята, която пациент номер двадесет и три от една психиатрия разказва охотно всекому. Според мен той е минал тридесетте, но на пръв поглед доста младе. Приключенията му... но това е не чак толкова важно. С една дума, болният седеше неподвижно, прегърнал колене, пред двама ни със завеждащия клиниката доктор С. и разказваше надълго и нашироко преживяванията си, като от време на време отправяше поглед навън. (През прозоречната решетка на фона на мрачното, покрито със снежни облаци небе се виждат само голите клони на дъба.) Не оставайте обаче с впечатление, че болният изобщо не помръдва. При думите „бях потресен“ например той внезапно отмяташе рязко глава назад...

Мисля, че съм записал доста точно разказа му, но ако някой остане неудовлетворен, винаги може да се отбие в клиниката на доктор С. в село Х. край Токио. Младеещият на пръв поглед номер двадесет и три ще го посрещне, предполагам, с учитив поклон и ще му посочи коравия стол срещу себе си. Сетне, усмихнат печално, ще повтори тихо историята си. А накрая... Още помня какво беше лицето му накрая. Щом завърши своя разказ, болният ще скочи и размахал юмруци, ще закрещи на посетителя, без да се съобразява кой е.

— Махай се оттук! Бандит! Махай се! Знам те аз теб! Глупаво, завистливо, гадно, нагло, безсрамно, кръвожадно, отвратително животно! Махай се! Мръсник такъв!

1

Беше през лятото. Преди три години. Като всеки турист аз метнах раницата на гръб и поех от минералните бани Камиокчи нагоре по планината Хотакаяма. Както знаете, единственият път към върха върви по течението на Адзусагава. Аз, разбира се, бях вече изкачвал не само Хотакаяма, а и Яригатаке, тъй че тръгнах сам, без водач по потъналата в утринна мъгла долина на река Адзусагава... Времето летеше, а мъглата не само че не се разсейваше, но като че все повече се сгъстяваше. След час катерене се замислих дали да не се върна обратно в Камиокчи. Ала и да се върнеш, все едно, щях да се окажа принуден да изчакам, докато се вдигне мъглата, която с всяка измината минута ставаше все по-гъста. „Така и така съм тръгнал, ами я по-добре да продължа“, рекох си и се запровирах през бамбука, като се стараех да вървя колкото се може по-близо до брега.

Движех се почти като слепец в непрогледната мъгла. Вярно, че от време на време пред погледа ми изникваха я дебелият ствол на бук, я зелените клони на бяла ела или на сантиметри от очите ми изскочаше внезапно муцуната на кон или крава, които пасяха край реката, но след миг всичко изчезваше като видение в гъстата мъгла. Междувременно краката ми отмаяха, а стомахът ми закъркори от глад... На всичко отгоре туристическият костюм и вълненото наметало подгизнаха от влагата и натежаха неимоверно. В края на краищата аз се предадох и налучквайки пътя по плисъка на водата върху скалите, слязох към реката.

Разположих се на един камък досами водата и започнах да си пригответям обяд — отворих консерва, събрах суhi съчки и накладох огън... Това ми отне десетина минути. Свърших приготовленията, а когато вдигнах глава, забелязах, че отвратителната мъгла започва постепенно да изтънява. Дояждах парче хляб и погледнах часовника си — минаваше един и двадесет. Смая ме обаче друго — върху стъклото на циферблата се мерна отражението на нечия страховита физиономия. Обърнах се стреснат назад и... Тогава за пръв път видях истински

каппа. Стоеше на камъка зад мен — съвършено подобие на странните същества от рисунките, и ме зяпаше любопитно. Бе обвил с една ръка белия ствол на брезата, а с другата си пазеше сянка на очите.

Бях като парализиран от удивление и известно време не помръднах. Необикновеното създание също изглеждаше съвсем смаяно, защото стоеше вкаменено и сякаш неживо с ръка над очите. След малко дойдох на себе си, скочих и се хвърлих към него, но в същия миг и той хукна да бяга. Или поне така mi се стори. Каппата направи светкавично движение напред и внезапно изчезна, като че потъна вдън земя. Още по-изненадан, аз започнах да го търся из бамбука наоколо и след малко го съзрях на някакви си два-три метра пред мен — наблюдаваше ме през рамо, приведен и готов да побегне. Всъщност в позата му нямаше нищо странно. Порази ме друго — цветът на кожата. Бях готов да се закълна, че там, на скалата, чудноватото същество беше от главата до петите сиво. Затова пък сега цялото зеленееше. „Ах, ти, кучи сине!“, изревах колкото ми глас държи и отново го погнах. Каппата, разбира се, побягна. Така около половин час го преследвах като обезумял през бамбука и камънаците.

Трябва да знаете, че каппите не отстъпват по бързина на нито една маймуна, тъй че докато тичах като побъркан след онзи екземпляр, на няколко пъти го изпусках от погледа си. На всичко отгоре често се подхълзвах на камъните и падах. Но ето че каппата дотича до белия ствол на някакъв конски кестен и точно там един бик му препреши за щастие пътя. А и бикът не беше какъв да е, а с огромни дебели рога и кървяси очи. Каппата изпища ужасен и изчезна с кълбо напред във високия бамбук встрани. А аз... Аз реших, че той ми е вече в ръцете, и се метнах подире му. Но в бамбука, изглежда, зееше неподозирана яма, защото едва успях да докосна хълзгавия гръб на водния дух, и мигом полетях с главата надолу в непрогледен мрак.

Когато сме на косъм от опасността, ние, хората, винаги се сещаме за най-невероятни неща. Така и аз, изтръпнал от ужас, изведнъж си спомних, че недалеч от минералните бани Камиокчи има мост Каплабаши — Моста на каппите. После... Не си спомням какво стана после. Пред очите mi си блесна светкавица и аз загубих съзнание.

2

Когато дойдох на себе си, видях, че лежа по гръб, заобиколен от множество каппи. Край мен седеше на колене един със смъкнати на ръба на дебелия си клон очила и прислушваше гърдите ми. Щом забеляза, че съм отворил очи, той ми направи знак с ръка да лежа спокойно, обърна се към някого зад себе си и извика: „Quah, qah“. Веднага притичаха двама каппи с носилка, положиха ме на нея и ме понесоха по някаква улица, а огромното множество тръгна подире ни. Широката улица съвсем напомняше Гиндза. Вляво и вдясно под сянката на високи буки се точеха редици от всевъзможни магазини с опънати сенници, а по уличното платно летяха безчет коли.

Скоро шествието начало с носилката, върху която лежах, сви в тясна странична улица и каппите ме внесоха в някаква къща. Впоследствие разбрах, че това е домът на доктор Чак — каппата със смъкнатите на ръба на човката очила. Чак ме сложи да легна в малко чисто легло и ме накара да изпия пълна чаша с прозрачна лековита течност. Лежах и изпълнявах безропотно наредданията на доктора, защото и без това не можех да помръдна от ужасни болки в ставите.

Чак ме преглеждаше по няколко пъти дневно, а всеки три дни идваше да ме навести и рибарят Баг — първият каппа, когото бях видял.

Тези същества знаят повече за нас, отколкото ние, хората, за тях. Това, предполагам, се дължи на факта, че ние много по-често попадаме в техен плен, отколкото те в наш. „В плен“ като че не е точната дума, но във всеки случай в страната им бяха, оказа се, попадали и преди мен хора, много от които бяха предпочели да останат до края на живота си там. Опитайте се да отгатнете защо. Работата е там, че за разлика от местното население случайно попадналите сред каппите хора получават привилегията да ядат, без да работят. Баг например ми разказа за един бивш работник от пътното строителство, който почти веднага се оженил за някаква самка и така и не се върнал в света на хората. Жена му минавала за първа красавица в страната, та не било за

чудене, че толкоз често слагала рога на мъжа си — бившия работник от пътното строителство.

След седмица, по силата на местното законодателство, бях официално обявен за „особено привилегирован гражданин“ и получих свой дом в съседство с доктор Чак. Къщата ми бе сравнително малка, но обзаведена с истински вкус. Впрочем тамошната цивилизация не е по-различна от всяка друга или поне от японската. В ъгъла на моята гостна например стоеше пиано, а по стените висяха офорти в рамки. Единственото неудобство идеше от това, че като се почне от самата къща и се стигне до мебелите и вещите в нея, всичко бе съобразено с ръста на туземците, тъй че аз се чувствувах като в детска градина.

Всяка вечер приемах в дома си доктор Чак и рибаря Баг и с тяхна помощ изучавах езика на страната. Идваха ми, разбира се, и други гости, защото положението ми на „особено привилегирован гражданин“ ме правеше интересен в очите на всеки. Въкъщи например се отбиваха и такива личности като собственика на стъкларските заводи фабриканта Гер, който от своя страна викаше ежедневно доктор Чак в дома си, за да му мери кръвното. Но в началото — през първите седмица-две — най-близък ми беше рибарят Баг.

Една душна привечер двамата седяхме на масата в гостната. Изведнъж Баг занемя, опули и без това огромните си очи и се втренчи в мен. Аз, разбира се, се удивих и попитах: „Quax Bag, quo, quel quan?“, което в превод на японски значи: „Ей, Баг, какво ти става?“. Той обаче не отвърна, а скочи от стола, оплези се и се разчекна на пода като готова за скок жаба. Аз, да си призная, се ужасих, че ще се метне върху мен. Надигнах се със затаен дъх от мястото си и се пригответих в случай на опасност да изхвръкна моментално навън. Точно тогава влезе, за щастие, Чак, изгледа строго Баг през съмкнатите си очила и попита:

— Би ли ми обяснил какво точно правиш, Баг?

Рибарят изпадна в неудобство и почесвайки се смутено по главата, взе да се оправдава:

— Аз такова... Извинявам се, докторе, но не можах да се сдържа, защото умирах от любопитство да видя как този господин ще се уплаши. Интересно ми беше, та се увлякох. Прощавайте и вие, господине. Аз ей така, не с лошо чувство...

3

Преди да продължа, трябва да дам някои сведения за въпросните създания. Съществуването на каппите все още буди съмнение. Но не и у мен, който лично живях сред тях. Какво представляват ли? Тук е мястото да потвърдя, че външността им почти напълно се покрива с описанията, дадени в писмените паметници от рода на „Суйкокоряку“^[1] тоест главите им са покрити с къса козина, а пръстите на крайниците им са съединени с ципа и наподобяват плавници. Каппите са високи около метър и според доктор Чак тежат към двадесет-тридесет фунта. Но пак по негови думи се срещат, макар и рядко, и по-едри индивиди с тегло петдесет фунта. На темето си каппите имат нещо като чинийка, която се втвърдява с възрастта. Аз лично се убедих в това — чинийката на главата на значително по-възрастния Баг бе съвсем различна на опип от тази на младия Чак например. Ала най-необикновеното у тези същества си остава цветът на кожата. За разлика от нас, хората, кожата на каппите не е с определена окраска — цветът ѝ се мени в зависимост от околната среда и става зелен в трева и сив сред камъни. Подобно свойство е присъщо, разбира се, и на хамелеоните, което позволява да се допусне, че строежът на кожата при двета вида е сходен. Споменатата характерна особеност на каппите ми напомни, че според националния ни фолклор каппите от западните провинции са зелени, а тези от североизточните — червени. Спомних си също така и как Баг изчезна по най-невероятен начин от погледа ми, докато го гонех като луд. А-а и да не забравя. По всичко личи, че каппите имат доста дебел слой подкожна мас, защото въпреки сравнително ниските температури в подземното царство (средногодишната е петдесет градуса по Фаренхайт) те не знаят що е дреха. Много от тях са с очила, повечето носят табакери и всеки, разбира се, носи портфейл, но липсата на дрехи с джобове не ги затруднява, защото каппите имат на корема си торба като кенгуруто. По-странно ми се видя това, че те не прикриват макар и символично дори най-интимните части на тялото. Веднъж попитах Баг що за

обичай е този. Баг избухна в неистов смях и дълго не можа да се съвземе, но най-сетне отвърна:

— А на мен пък ми е чудно, че вие се увивате.

[1] Писмен паметник от 1802 год., в който авторът Кога Доан (1788–1847) описва как изглеждат капите, като дори помества рисунки с техните изображения. — Бел.r. ↑

4

Лека-полека речникът ми се обогати с достатъчно необходими думи и това, естествено, ми даде възможност да понавляза в нравите и обичаите на моите домакини. Най-силно ме удивиха абсурдните им представи за смешно и сериозно, защото каппите се шегуват с всичко, което хората смятат за сериозно, и възприемат за сериозно онова, над което ние пък се надсмиваме. Справедливото и хуманно от наша гледна точка например ги кара да се хващат за корема от смях. Думата ми е, че понятията ни за комичното в живота се разминават напълно с техните. Веднъж разказах на доктор Чак за взетите в страната ни мерки за ограничаване на раждаемостта, при което той зина и се разсмя така, че очилата му паднаха на пода. Аз естествено се вбесих и веднага попитах какво смешно намира в думите ми. Предполагам, че някои нюанси безспорно са ми убегнали, тъй като тогава все още не разбирах в тънкости местния език, но ако не ме лъже паметта, отговорът бе горе-долу следният:

— А нима не е смешно да се съобразявате само с интересите и възможностите на родителите? Ами че това е чиста саморазправа!

Затова пък от човешка гледна точка няма, струва ми се, нищо попараоксално от процеса на раждане при каппите. Броени дни след разговора с Чак имах възможност да се убедя лично в това — чух, че жената на рибаря Баг ражда, и веднага се запътих към колибата му.

Женските каппи раждат като нашите жени, и то, разбира се, в присъствието на лекар и акушерка. Но малко преди плодът да тръгне, бащата приближава уста до утробата на майката и високо, сякаш говори по телефон, питат: „Размисли добре и чак тогава отговори наистина ли искаш да се появиш на бял свят!“.

Баг, разбира се, също приседна на колене пред жена си и зададе няколко пъти този въпрос, после си изплакна устата със специална дезинфекцираща течност от една чаша на масата. След миг плодът се отзова тихо и очевидно смутено от утробата на майка си:

— Не ми се ще да се раждам. Първо, защото се боя от наследствената психическа обремененост на баща си. И, второ, защото съм убеден, че е ужасно да си каппа.

Като чу този отговор, Баг се почеса смутено по главата, а акушерката веднага напъха в утробата на родилката широка стъклена тръба и вкара през нея никаква течност. Родилката въздъхна дълбоко и с облекчение, а едновременно с това огромният й корем спадна като спукан балон.

След като малките каппи са способни на такива смислени отговори още преди да се родят, то съвсем ясно е, че с появата си на бял свят децата стъпват на крака и започват да говорят. Чак ми разказа за някакво дете, което на двадесет и шестия ден от раждането си изнесло лекция на тема „Има ли бог?“. Okаза се обаче, че то починало на двумесечна възраст.

Тъй като и бездруго отворих дума за тези неща, искам да спомена за огромния плакат, който видях на един ъгъл на третия месец от пребиваването ми в страната на каппите. В долната част на плаката бяха нарисувани двадесетина — тридесетина каппи с фанфари и голи саби, а цялата горна част бе изпъстрена със спираловидните, наподобяващи часовникови пружини знаци на националната писменост. В превод текстът е горе-долу следният (Искам пак да обърна внимание, че може и да съм допуснал някоя несъществена грешка, но иначе си записах съвестно дума по дума така, както ми четеше студентът Рап, с когото бях.):

„Здрави самки и самци!

Присъединете се към редиците на доброволните
отряди!!!

Встъпете в брак с болни събрата и дайте своя принос
в борбата срещу обременената наследственост!!!“

Аз, разбира се, веднага заявих на Рап, че призовът е абсурден, при което не само той, а и всички сбрали се пред плаката каппи избухнаха в смях.

— Абсурден ли? Но ако се съди по разказите ви, и вие хората прибягвате към подобни мерки. Иначе как ще обясните защо богатите

синчета се влюбват в слугините, а госпожиците си загубват ума по личните си шофьори? Много ясно, че зад това се крие подсъзнателният им порив да се борят за унищожаване на вредната наследственост. Преди време сам споменахте, че доброволните ви отряди се избиват взаимно заради някаква си железопътна линия. В сравнение с тях нашите са несравнено по-благородни.

Рап говореше съвсем сериозно, но, изглежда, едва сдържаше смях си, защото огромното му шкембе се тресеше. Но на мен никак не ми беше до смях, понеже забелязах, че един каппа се възползува от моментното ми невнимание, за да ми отмъкне автоматичната писалка. Опитах се да го хвана, но не успях, защото кожата на каппите е ужасно хълзгава. Крадецът ми се изплъзна и хукна да бяга. При това тичаше така силно приведен напред, че очаквах хилавото му като на комар телце всеки миг да се просне на земята.

5

Рап, за когото споменах, ми направи не по-малко услуги от рибаря Баг, но особено съм му признателен, че ме запозна с поета Ток. Тамошните поети са също дългокоси и в този смисъл не се различават особено от нашите.

С една дума, от време на време ходех на гости на Ток и винаги го заварвах в тесния му дом сред множеството саксии с всевъзможни високопланински треви и цветя. В тази обстановка Ток съчиняваше стихове, пушеще и се наслаждаваше на живота.

А свита в ъгъла с ръкodelие в ръка, седеше неизменно самката му. (Ток бе за свободната любов и не се женеше.) Поетът ме посрещаше още от вратата с широка усмивка. (Усмивката на каппите не е най-очарователната гледка на света. В началото, докато свикна, тя доста ме ужасяваše.)

— Колко хубаво, че дойде! Сядай на онзи стол.

Ток mi разказваше много и с охота за живота на каппите, за тяхното изкуство. Той твърдеше, че няма нищо по-глупашко от живота на обикновения каппа, и се мъчеше да ме убеди, че едничката радост на всички — родители и деца, съпрузи, братя и сестри — в тази страна е да се измъчват взаимно. А венец на глупостта бяха, според него, семейните отношения. Веднъж Ток погледна случайно през прозореца и процеди с погнуса:

— Ела да видиш какъв маразъм.

По улицата се влечеше почти бездиханен от умора и напрежение един още съвсем млад каппа, а на шията му висяха седем-осем мъжки и женски, между които и двама възрастни, навярно майка му и баща му. Аз обаче се възхитих от предаността на младежка и похвалих неговата грижовност.

— Хм, ясно, че си вече достоен гражданин на тази страна. Всъщност... ти май си социалист, а?

— Qua — отвърнах, естествено, аз, което на тамошния език значи „да“.

— И с радост би пожертвувал таланта си в името на стотици простосмъртни?

— А ти, Ток, какъв си? Някой, помня, спомена, че си анархист, но...

— Аз ли? Аз съм свръхчовек (разбирай „свръхкаппа“) — заяви гордо Ток.

Идеите му за изкуството също бяха необикновени. Според него то не търпеше никакво влияние или тирания и съществуваше само за себе си, тъй че и онзи, който му служеше, творецът, бе длъжен да премине границите на доброто и злото и да се извиси до положението на свръхчовек. Но това мнение не принадлежеше единствено на Ток. Към него очевидно се придържаха почти всичките му събрата по перо.

Ток често ме водеше в клуба на свръхкаппите, където се събираха поети, писатели, драматурзи, критици, художници, музиканти, скулптори и просто дилетанти, но всички до един — свръхкаппи. В ярко осветения салон на клуба цареше винаги жизнерадостна и дружеска атмосфера, а от време на време членовете демонстрираха гордо необикновените си способности. Един скулптор например често спипваше някой млад каппа сред делвите с дяволска папрат и се отдаваше с цялата си страст на содомия. А веднъж една писателка се покатери на масата и изпи наведнъж шестдесет бутилки абсент. Вярно, че на шестдесетата се срина под масата и издъхна.

Една лунна вечер двамата с Ток се връщахме под ръка от клуба. Той бе необикновено неразговорлив и мрачен. По едно време минахме край малък осветен прозорец и Ток спря. Вътре, насядали около масата, вечеряха семейство каппи — майка, баща и две-три дечица. Ток въздъхна тежко и неочеквано заяви:

— Аз, както знаеш, съм за свободната любов, но подобна гледка винаги ме изпълва със завист.

— Не мислиш ли обаче, че си противоречиш?

Скръстил ръце, поетът стоеше под лунната светлина и наблюдаваше безмълвно мирната вечеря на петте каппи. А след време отвърна:

— Във всеки случай пържените яйца на масата им са поздравословни от всякаква любов.

6

В действителност любовта на капите е съвършено различна от човешката. Набележи ли си подходящ партньор, женската не се спира пред нищо, за да го спечели, като по-простодушните натури директно се нахвърлят върху обекта на своите чувства, без много-много да се церемонят. Самият аз съм виждал как женските преследват като луди възлюблените си. На всичко отгоре към амбицираните девойки често се присъединяват и техните родители и братя, тъй че самците са наистина за окайване. Дори все пак да имат щастието да се измъкнат, впоследствие ще са принудени да прекарат два-три месеца на легло, докато се съвземат от изтощителния маратон.

Веднъж си четях на спокойствие вкъщи една стихосбирка на Ток, когато неочекано връхлетя студентът Рап, рухна на пода и с последни сили простена задъхан:

— Ужас! Успя все пак да ме залови!

Аз захвърлих книгата, пуснах веднага резето и надникнах през ключалката. Пред вратата сновеше напред-назад нисичка и напудрена със сяра самка. Седмици наред Рап остана да лежи в кревата ми, като на всичко отгоре трябваше да преживее още една неприятност — клюнът му изгни и окапа.

Случва се, разбира се, и обратното — мъжки каппи да преследват неистово някая самка. Само че и в този случай инициаторът е пак тя. Веднъж видях такава сцена. Мъжкият препускаше след своята любима, а тя хем му се изплъзваше, хем от време на време спираше, оглеждаше се назад и дори заставаше на четири крака, за да го подразни, а когато прецени, че е време да се предаде, падна уж съвсем обезсилена и се остави да бъде заловена. После мъжкият се стовари отгоре ѝ и двамата лежаха известно време задъхани. А когато той най-сетне стана, на лицето му се четеше твърде сложно чувство — разкаяние или отчаяние, не знам как да го определя. Във всеки случай физиономията му беше безкрайно страдалческа. Въпросният самец обаче бе едва ли не за завиждане в сравнение с друг

свой събрат, на чиято трагедия също присъствувах. Нещастникът, един такъв дребосък, преследваше самката, а тя, както си му е редът, бягаше, но го подмамваше изкусно. В този миг от страничната уличка насреща им изскочи огромен пръхтящ мъжкар. Щом го зърна, самката изведнъж писна пронизително: „Помощ! Спасете ме! Онзи там иска да ме убие!“. Мъжагата, естествено, тутакси спипа дребничкия любовник, стисна го в яките си лапи и го запрати на сърдечната улицата. Мъничето размаха няколко пъти плавниците си и издъхна. А самката бе вече успяла да се впие в гръклена на мъжагата и висеше ухилена на врата му.

Всичките ми приятели бяха жертви на преследване от страна на самки. Дори Баг, който имаше жена и деца. При това няколко пъти го бяха настигали. Единствено изключение от общото правило правеше философът Маг, който живееше в съседство с поета Ток. Това може би се дължеше преди всичко на вида му — мисля, че в страната нямаше по-грозен самец. Другото обяснение е, че Маг почти никога не се подаваше вън от къщи. Понякога се отбивах на приказки при него. Винаги го заварвах да седи на високата маса в сумрачния си, осветен само от един шарен фенер хол и да се рови в дебели книги. Веднъж се разговорихме за любовните отношения на каппите.

— Защо правителството не наложи строги мерки срещу безобразията на самките?

— Ами най-вече защото в ръководния апарат на страната има твърде малко самки. Както е известно, жените са несравнено превъзходни от мъжете. Ето защо лично аз съм убеден, че ако броят на женските отговорни кадри се увеличи, своеволията на самките несъмнено ще намалеят. От друга страна обаче, надали бихме могли да се надяваме на голям ефект. Искаш ли да ти обясня защо? Защото самките — чиновнички навсякъде ще погнат колегите си.

— Искате да кажете, че единственото разумно разрешение е да се живее като вас, така ли?

Тогава Маг стана от стола, стисна ръцете ми и произнесе с тежка въздишка:

— Не сте каппа и едва ли ще ме разберете. Но понякога и на мен ми се приисква да бъда преследван от тези ужасни създания.

С поета Ток често ходехме на концерти, но най-незабравимо за мен ще остане третото посещение. Залата бе досущ като която и да е японска концертна зала — амфитеатрално разположени редове, триста — четиристотин души публика, всички превърнати в слух и всеки с неизменната програма в ръце.

На концерта, за който искам да разкажа, бяхме с Ток, приятелката му и философа Маг. Седяхме на първия ред. Най-напред изслушахме соло на виолончело, подир което, размахал небрежно партитура, на сцената излезе каппа с необикновено малки очи. Според програмата това бе знаменитият композитор Крабак. Въщност нямаше защо да я гледам, тъй като Крабак беше член на клуба на суперкапите и го познавах по физиономия.

„Lied — Craback“.^[1] (И техните програми в повечето случаи са на немски.)

Крабак се поклони леко на бурно ръкоплясващата публика, настани се спокойно пред рояла и засвири с артистично нехайство собствената си творба. Ток твърдеше, че в страната нито се е раждал, нито някога ще се роди талант като Крабак, тъй че аз бях силно заинтригуван от музиката и от поезията на тази необикновена личност и се вслушвах с огромно внимание в звуците на рояла. По всичко личеше, че Ток и Маг са далеч по-развълнувани от мен. Само красивата (във всеки случай според каппите) дама на моя приятел мачкаше трескаво програмата в ръцете си и от време на време изплезваше дългия си език. После Маг ме осведоми, че преди десетина години тя преследвала безуспешно Крабак и оттогава възненавидяла знаменития талант.

Крабак все повече се развихряше и свиреше с такъв плам, сякаш се бореше с рояла. Изведнъж в притихналата зала отекна като гръмотевица нечий глас: „Прекратете концерта!“. Сепнах се и се обърнах назад. Оказа се, че гласът принадлежи на един снажен полицай от последния ред. В мига, в който погледът ми спря на него,

той, без да става от мястото си, изрева още по-силно: „Прекратете концерта!“. След което... След което последва безумна неразбория. Залата закрещя: „Полицейски деспотизъм!“, „Крабак, продължавай!“ „Свири, Крабак!“, „Идиоти!“, „Животни!“, „Вън!“. Сред тези крясъци падаха столове, летяха програми, заваляха празни лимонадени шишета, камъни и дори огризки от краставици... Защеметен, аз понечих да попитам Ток какво всъщност става, но той бе стъпил на стола си и бесен от възбуда, викаше колкото му глас държи: „Свири, Крабак, свири!“. Дамата му, изглежда, бе забравила временно, че ненавижда композитора, защото крещеше още по-невъздържано: „Полицейски деспотизъм!“. Видях се в чудо и попитах сега пък Маг:

— Какво става? Защо?

— А-а, това ли? У нас често се случват подобни работи. Поначало идеята на всяка картина или литературна творба... — заобяснява както винаги спокойно Маг, като от време на време се свиваше, за да се предпази от летящите предмети. — Поначало идеята на всяка картина или литературна творба почти веднага стига до съзнанието на зрителите и читателите и затова в нашата страна няма закон, забраняващ уреждането на художествени изложби или издаването на художествена литература. В замяна на това обаче може да се наложи забрана върху изпълнението на музикално произведение. Че нали единствена музиката, независимо с колко вредно за морала произведение се сблъскваме, е съвършено непонятна за лишените от слух каппи.

— Тогава, значи, онзи полицай има слух.

— Ами-и-и... Малко е съмнително. Нищо чудно творбата на Крабак да му е напомнила как тупка сърцето му, когато е в кревата с жена си.

Междувременно суматохата се засилваше. Крабак седеше пред рояла и ни наблюдаваше надменно. Вярно, че му се налагаше непрестанно да се пази от летящи предмети и това пречеше донякъде на надменността му, но, общо взето, знаменитият композитор успяваше да запази необходимото достойнство, като святкаше застрашително с очички от висотата на сцената. А аз... Аз също се мъчех да избегна многоликата опасност и се спотайвах зад гърба на Ток, но, от друга страна, изгарях от любопитство и продължавах да разпитвам Маг:

— А нима подобна цензура не е садизъм?

— Какво говорите! Тя е несравнено по-прогресивна от цензурата в която и щете друга страна. Да вземем например... Въщност само преди месец... — подхвана той, но за беда в този миг една бутилка го прасна точно по темето. Маг извика „quack“ (това е междууметие) и загуби съзнание.

[1] „Песен — Крабак“ (нем.). — Б.ред. ↑

8

Колкото и да е странно, собственикът на стъкларските заводи господин Гер ми беше доста симпатичен. Гер е класически капиталист. Предполагам, че в цялата страна на каприте не би се намерил екземпляр с толкова огромно шкембе като неговото, но въпреки това седне ли в креслото си, заобиколен от своята орехоподобна съпруга и децата си, наподобяващи краставици, Гер се превръща в олицетворение на самото щастие. От време на време той ме канеше заедно със съдията Беп и доктор Чак на вечеря в дома си, а благодарение на препоръчителните му писма често имах възможност да посещавам както неговите, така и предприятията, в които имаха дял негови познати и приятели. Но от всички най-силно впечатление ми направи печатницата на една издателска фирма.

Развеждаше ме млад инженер. Трябваше да видя с очите си цеховете с огромни машини, които се задвижваха с водна сила, че за пореден път да се смая и възхитя от невероятния технически напредък на тази страна. От обясненията стана ясно, че годишният капацитет на печатницата е седем милиона книги. Но лично аз останах поразен не от нечувания тираж, а от факта, че за производството на книги не се изразходва никакъв човешки труд. Okaza се, че там просто слагат във фуниестата паст на машината хартия, мастило и някакъв сивкав прах и след пет минути потичат като водопад книги с най-различен формат — една осма, една дванадесета, една четвърт. Загледан в неспирния книжен поток, аз попитах инженера що за вещества е сивкавият прах. Инженерът, който стоеше неподвижно пред лъскавата черна металическа грамада, отвърна разсейно:

— Сивкавият прах ли? Магарешки мозък. Изсушен и смлян магарешки мозък. В момента цената му е два — три сена^[1] за тон.

Този технически феномен не е патент само на книгоиздаването, а се използва и при отпечатването на картини, и при производството на нотни издания. Гер ми обясни, че в страната се изобретяват месечно около седемдесет — осемдесет нови машини, а масовото промишлено

производство е поставено извън всяка зависимост от човешка работна ръка, в резултат на което предприятията в страната се освобождават месечно от четиридесет — петдесет хиляди работници. Но макар всяка сутрин да преглеждах съвестно вестниците, нито веднъж не се натъкнах на думата „безработица“. Това, разбира се, ме учуди, тъй че при поредното ми гостуване у Гер заедно с Беп и Чак аз се заех да изясня загадката.

— Просто изяждаме уолнените — отвърна небрежно Гер, който пушеше пурата си след вечерята.

Не ми стана ясно обаче какво значи това „изяждаме ги“ и докторът се нае да ми обясни.

— С една дума, уолнените работници се убиват и месото им се използува за храна. Да разгърнем вестника. Този месец например са уолнени общо шестдесет и девет хиляди седемстотин шестдесет и девет души, в резултат на което цената на месото спадна.

— И те се оставят безропотно да бъдат убивани?

— Просто нямат изход, тъй като съществува специален закон — обясни с кисела физиономия Беп, който седеше зад делва с планинска праскова.

Аз, разбира се, неприятно се изненадах, но по всичко личеше, че и домакинът, и гостите не виждат нищо неестествено. Доктор Чак дори се усмихна и ми подхвърли подигравателно:

— С тази мярка правителството свежда до минимум случаите на гладна смърт и самоубийствата. Още повече че уолнените се умъртвяват безболезнено с отровен газ.

— И все пак да се яде месото им е...

— О-о, я оставете шагите настрана! Философът Маг ще се пръсне от смях, ако ви чуе. Нима в Япония не е прието бедняците да продават дъщерите си в публични домове? Възмущението ви е чиста сантименталщина, драги.

Гер ни изслуша и най-спокойно приближи към мен чинията със сандвичи.

— Е, какво? Няма ли да опитате? И те са с месо на работници.

Аз, естествено, се обърках напълно. После почувствувах, че ми призлява и изпроводен от гръмкия смях на Беп и Чак, изхвръкнах от дома на Гер. Времето беше лошо и по небето нямаше звезди. Вървях

към къщи и непрестанно повръщах. Повръщах безспир и оставях белезникава дира в мрака.

[1] Стара парична единица. — Б.р. ↑

9

Но независимо от всичко собственикът на стъкларските заводи Гер беше много симпатичен каппа. Той често ме водеше в своя клуб, където прекарвах наистина приятни вечери, тъй като там бе далеч по-уютно, отколкото в клуба на свръхкаппите. Това, първо, и, второ — макар и не чак толкова задълбочени и проникновени като с философа Маг, разговорите с Гер ми откриваха нов и необятен свят. Обикновено той бъркаше кафето си с лъжичка от чисто злато и говореше с видимо удоволствие за какво ли не.

Една мъглива вечер седяхме в клуба сред саксии с нацъфтели зимни рози и аз слушах Гер. Много добре си спомням, че разговаряхме в отделна стая в стил „сецесион“ — бели, прорязани със златни нишки мебели и прочее. Гер се усмихваше по-самодоволно от всякога и говореше за правителствения кабинет на поелата неотдавна държавното ръководство партия „Куаракс“. „Куаракс“ всъщност е междууметие и не носи определен смисъл, тъй че освен като „ей“ другояче не би могло да се преведе. Но така или иначе, партията издигаше лозунга „В интерес на всички каппи“.

— „Куаракс“ е в ръцете на известния политик Роппе. Бисмарк, знаете, е казал навремето: „Честността е най-добрата дипломация“, но Роппе издигна честността и в принцип на вътрешната политика...

— Само че речите му...

— Оставете ме да се доизкажа. Речите му са, разбира се, от край до край чиста лъжа. Но след като всеки го знае, то те са все едно кристална истина и само предубедени като вас, драги, са в състояние да ги нарекат с истинското им име. За разлика от хората ние каппите... Но да оставим това. Та думата ми е за Роппе. И така, Роппе държи в ръцете си юздите на партията „Куаракс“, но самият той от своя страна е в ръцете на президента на вестник „Пу-фу“ Куикуи. („Пу-фу“ е също безсмислено междууметие, което преко сили бих превел като „ох“.) Над самия Куикуи пък властвува не друг, а този, който седи пред вас, сиреч Гер.

— Само че... Извинете, ако не съм разбрал добре, но нима вестник „Пу-фу“ не защитава интересите на работническата класа? Излиза, че щом собственикът му е в ръцете ви, то...

— Да, вярно, че журналистите му защищават интересите на работническата класа, но така или иначе те са във владета на Куикуи. А той пък не би могъл да просъществува и ден без подкрепата на небезизвестния ви Гер.

Фабрикантът продължаваше да се подсмихва и да си играе със своята златна лъжичка, а аз го гледах и изпитвах не толкова неприязнь към него, колкото съжаление към списващите въпросния вестник журналисти. Гер, изглежда, подразбра чувствата ми, защото изпъчи огромното си шкембе и каза:

— Само че не всички журналисти от „Пу-фу“ са загрижени за интересите на работниците, защото ние, каппите, мислим първо за себе си и после за другите... Ала работата се усложнява от една подробност. Тя е, че и аз, Гер, не съм абсолютен господар на себе си. И кой, мислите, е моят владетел? Жена ми, драги. Очарователната госпожа Гер. — При тези думи собственикът на стъкларските заводи се изсмя гръмогласно.

— Тогава сте истински щастлив.

— Във всеки случай напълно доволен. При все че мога да го споделя открито само с вас, защото не сте каппа.

— И така, ако направим равносметка, излиза, че кабинетът „Куоракс“ се управлява от госпожа Гер.

— Да, да речем... Може и така да се формулира... Всъщност и войната преди седем години избухна по вина на една самка.

— Война ли? Нима и тук са избухвали войни?

— И още как. А и в бъдеще навярно ще избухват. Поне докато имаме съседи...

Тогава за пръв път узнах, че страната на каппите не е единствена по рода си. По думите на Гер каппите открай време имат потенциален враг в лицето на видрите, чието въоръжение и военна подготовка не отстъпват по нищо на собствените им. Разговорът за въоръжените конфликти между двете страни ме заинтригува дълбоко, още повече че този факт очевидно не е бил известен нито на автора на „Суйкоряку“, нито на господин Янагита Кунио^[1] — автора на „Сборник с предания и легенди от Ямашина“.

— Преди войната ние, естествено, се дебнехме и изучавахме взаимно, защото и едните, и другите живеем в непрестанен страх. Та в такава обстановка някакъв временно пребиваващ в страната ни видра отишъл на гости у едно семейство. Междувременно жената кроила планове да убие мъжа си, от една страна, защото бил непоносим развратник, а, от друга, защото животът му бил застрахован — факт, който може би твърде силно изкушавал въпросната самка.

— Познавахте ли семейството?

— Да... Всъщност не. Познавам само мъжа. Жена ми, пък и не само тя, твърди, че е истинско чудовище, но според мен той е просто луд, обсебен от неизлечима мания за преследване мъжкар, който живее в постоянен страх, че го гонят самки... Та както и да е, жена му сипала цианкалий в какаото, но по погрешка ли, кой знае, не домакинът, а гостът изпил какаото и, разбира се, веднага умрял. След което вече...

— Избухнал самият военен конфликт ли?

— Да, понеже на всичко отгоре видрата бил, за беда, носител на ордени и медали.

— А кой все пак победи?

— Ние, разбира се. С цената на героичната смърт на три miliona шестстотин деветдесет и пет хиляди каппи, което впрочем е нищожна загуба в сравнение с тази на врага. Де що има кожа из страната, всичко е от видри. Освен с производство на стъкло по време на войната аз бях ангажиран и с доставки за фронта на каменовъглен шлак.

— А за какво се използваше този шлак?

— Как за какво? За храна, естествено. Изгладнеем ли, ние, каппите, сме в състояние да ядем каквото ни падне.

— Само че... Не се обиждайте, моля ви, но за войниците по бойните полета... В нашата страна подобно деяние би предизвикало скандал.

— Същото е и тук, драги. Но кой ще се наеме да ме съди, щом сам признавам постыпката си за непочтена? Известно ли ви е какво казва философът Mag? „Обяви на всеослушание злините си, и те ще изчезнат от само себе си...“ Ето какво казва той. Не забравяйте също така, че освен от стремеж за печалби аз бях обладан и от горещ патриотизъм.

Точно в този миг при нас влезе келнер, поклони се вежливо на Гер и изрече напевно:

— До вашата къща, господине, избухнал пожар.

— По... Пожар ли? — скочи ужасен Гер.

Аз, разбира се, също скочих.

— Но вече са го изгасили — добави съвършено спокойно келнерът и си тръгна.

Гер го изпроводи с някаква смесица от смях и плач.

Погледнах собственика на стъкларските заводи и изведенъж осъзнах, че всъщност отдавна го ненавиждам. Само че в този момент Гер не бе всемогъщ капиталист, а един най-обикновен каппа, тъй че неволно откъснах зимна роза от близката саксия и му я подадох.

— Макар, както казват, пожарът да е вече изгасен, мога да си представя какъв ужас е изживяла съпругата ви. Отнесете ѝ тази роза и побързайте да я успокоите.

— Благодаря ви.

Гер ми стисна ръката. После неочеквано се ухили и прошепна:

— Съседната къща, драги, е също моя и скоро ще получа знаци застраховчица.

И досега пред очите ми е усмивката му... онази негова усмивка, която тогава не можех нито да мразя, нито да презирям.

[1] Янагита Кунио (1875–1962) — известен японски етнограф и фолклорист. — Бел.р. ↑

10

— Какво ти е? — попитах студента Рап. — Защо си толкова мрачен днес?

Беше на другия ден след пожара. Аз пушех, а Рап бе кръстосал крак върху крак и седеше с ниско отпусната глава, тъй че и изгнилият му клюн не се виждаше.

— Кажи де, какво се е случило?

— Не, нищо особено. Дреболии — вдигна глава той и занарежда с тъжен гъгнлив глас: — Просто тази сутрин погледнах през прозореца и си казах гласно: „Я-а, ето че и теменужките — мухоловки цъфнали!“. Но сестра ми неочаквано се вбеси и закрещя: „Да, разбира се, според теб аз съм теменужка — мухоловка!“. Мама, която и без това е вечно на нейна страна, също се нахвърли тутакси върху мен:

— А какво общо има сестра ти с въпросните теменужки, че да се обижда?

— Нищо, но сигурно прие думите ми за намек, че все тича след разни самци. Към скандала се присъедини и леля, която пък е в ужасни отношения с мама. Като чу крясъците, татко, който никога не изтрезнява, скочи и започна да налага де когото му падне. А като връх на всичко по-малкият ми брат използува неразборията, отмъкна портмонето на мама и се запиля, изглежда, на кино или дявол знае още къде... Аз вече наистина не... — Рап скри лице в длани си и заплака безмълвно. На мен, естествено, ми стана много жал за него. Но в същото време веднага се сетих за дълбокото презрение на поета Ток към семейството. Потупах Рап по рамото и се помъчих да го успокоя:

— Слушай, във всеки дом стават такива недоразумения. Не се разстройвай, ами гледай по-ведро на живота.

— Само че... Само че... Поне клюнът ми да не беше изгнил...

— Все едно вече нищо не може да се направи. Искаш ли за разтуха да отидем у Ток, а?

— Господин Ток ме презира, защото ми липсва кураж да последвам примера му и да скъсам завинаги със семейството си.

— Да отидем тогава у Крабак.

След онзи концерт, за който вече разказах, аз се сприятелих с Крабак, тъй че можех да заведа студента в дома на великия музикант. Той живееше много по-разкошно от поета Ток, но в никакъв случай не толкова, колкото фабрикантът Гер. Къщата му бе пълна с всевъзможни вещи — порцеланови статуетки и персийска керамика, а в хола се мъдреше турски диван, над който висеше портретът му. Крабак обичаше да се изтяга на дивана и да си играе с децата. Този ден обаче го заварихме мрачен и със скръстени ръце. На всичко отгоре, по пода лежаха разпилени в безпорядък листове хартия. Допусках, че Рап се познава вече с композитора, но като видя, че е сърдит, момчето очевидно съвсем загуби ума и дума, поклони се почтително и побърза да се свие и притихне в един ъгъл на хола.

— Какво се е случило, Крабак? — попитах веднага вместо поздрав.

— Какво се е случило ли? Тоя критик е пълен идиот! Заявява, представи си, че поезията ми не струва пукнат грош в сравнение със стиховете на Ток.

— Но ти си все пак музикант, тъй че...

— Де да беше само това. Защото той има и наглостта да твърди, че в сравнение с Рок пък съм абсолютно нищожество и дори не бива да се наричам музикант, разбра ли?

И Рок е композитор. Непрестанно го сравняват с Крабак, но по мое време той, за жалост, не членуваше в клуба на свръхкапите, тъй че не бях разговарял с него, при все че характерната му физиономия — прекалено навирен клюн — ми бе до болка позната от снимките по вестниците и списанията.

— Безспорно и Рок е талантлив. Но в произведенията му няма онази съвременна пламенност, с която е пропита музиката ти, драги приятелю.

— Наистина ли мислиш така?

— Разбира се.

Крабак внезапно скочи, сграбчи една порцеланова статуетка и я разби о пода. Рап изписка ужасен и понечи да побегне, но композиторът ни успокои с жест и вече хладнокръвно каза:

— Въобразяваш си, че е така, защото като всеки простосмъртен си съвършено лишен от слух. Само че аз се боя от Рок...

— Ти? Я не се принизявай, моля те.

— Кой, аз ли се принизявам? Да се принизявам пред теб, значи да се принизявам и пред критиците, разбра ли? Само че аз... Рок е талант. Ала с друго ме плаши той, с друго.

— Е, с какво?

— С нещо необяснимо... Ако щеш, със звездата, под която се е родил.

— Нищо не разбирам.

— Ще ти го обясня другояче тогава. Рок не се влияе от мен, докато аз постоянно изпадам, без да се усетя, под негово влияние.

— Защото си чувствителен, затова.

— Слушай и не ме прекъсвай. Работата не е в моята чувствителност. Рок е сигурен в силите си и винаги се залавя само с неща, за които знае, че ще се справи. А аз нервича, беснея. Нищо чудно от негова гледна точка да сме на крачка един от друг. Но според мен помежду ни лежат десетки мили.

— Но вашата героична симфония, сенсей...

— Млък! — Крабак присви и без това малките си очи и изгледа с погнуса студента. — Какво разбираш пък ти! А аз познавам отлично Рок. По-добре от всички кучета, дето подвиват опашки пред него.

— Добре, добре, само се успокой, моля те.

— Стига да бих могъл... Нали все за това мечтая... Сигурен съм, че някой, бог знае кой, специално е изпречил на пътя ми Рок, за да ме подиграе. Философът Маг например е съгласен с мен. При все че знае само да седи под шарения си фенер и да се рови в прашасалите си книги.

— От къде на къде?

— Прочети, ако искаш, най-новата му творба „Размисли на идиота“, и ще видиш. — Крабак ми подаде или по-скоро ми подхвърли книгата, скръсти отново ръце и процеди безцеремонно: — Хайде сега довиждане!

Аз и изпадналият вече в пълна меланхолия Рап отново излязохме на улицата. Тук под сянката на бухлатите буки бе както винаги шумно и оживено. Вървяхме известно време смълчани и умислени, но изведенъж се сблъскахме с дългокосия Ток. Той ни съзря, спря се, измъкна от торбестия си корем носна кърпичка и попи потта по челото си.

— Отдавна не сме се виждали, нали?... Отивам у Крабак, у когото също отдавна не съм се отбивал...

Изплаших се да не би между двамата творци на изкуството да избухне свада и криво-ляво обясних с намеци на поета, че днес композиторът не е в особено добро настроение.

— Така ли? Е, тогава си променям намерението. Като го знам какъв е неврастеник, по-добре да не рискувам... Пък и аз от няколко седмици страдам от безсъние.

— Хайде да се поразходим тримата, а?

— А-а, не, предпочитам да се прибера. Оле-ле! — изписка Ток, сграбчи истерично ръката ми и се обля в ледена пот.

— Какво ти става?

— Какво ви е?

— Стори ми се, че от прозореца на онай кола подаде глава една зелена маймуна.

Разтревожих се не на шега и започнах да го убеждавам непременно да се прегледа при Чак. Само че поетът не искаше и да чуе за лекари. Не стига това, ами взе да ни оглежда подозрително и накрая заяви категорично:

— Никога не съм бил анархист! Не забравяйте това!... А сега сбогом. При Чак не отивам за нищо на света, така да знаеш!

Ние стояхме объркани и наблюдавахме как се отдалечава. Ние... Не „ние“, а само аз, защото, без да разбера кога, студентът Рап бе застанал на сред улицата и, наведен напред, разглеждаше през широко разтворените си крака неспирния поток от коли и каппи. Ужасих се, че и той полуудява, и веднага се спуснах към него.

— Бива ли да си правиш такива шеги? Какво ти става?

Но Рап разтърка очи и отвърна изненадващо спокойно:

— Толкова ми е криво, че рекох да видя как изглежда светът нагоре с краката. Оказа се обаче, че си е все същият.

11

Тук ще цитирам извадки от книгата на Маг „Размисли на един идиот“^[1].

* * *

Идиотът е убеден, че всички освен него са идиоти.

* * *

Обичаме природата отчасти и заради това, че тя нито ни мрази, нито ни завижда.

* * *

Най-разумният начин на живот е да презираш порядките на своето време, но за нищо на света да не ги нарушаваш.

* * *

Склонни сме да се гордеем най-много с онова, което ни липсва.

* * *

Всеки е готов на драго сърце да събarya идолите. В същото време всеки е готов на драго сърце да бъде превърнат в идол. Само че на

пиедесталите могат да седят спокойно единствено благословените от бога — идиотите, престъпниците, героите. (Крабак бе подчертал фразата с нокът.)

* * *

Основните и най-съществени житейски мъдрости са били навярно изречени още преди три хиляди години. Ние само подклаждаме затихналия огън.

* * *

Характерна наша черта е, че постоянно превъзмогваме собственото си съзнание.

* * *

Щом щастието върви ръка за ръка със страданието, а спокойствието с апатията, тогава...

* * *

По-трудно е да защищаваш себе си, отколкото другите. Който не вярва, нека погледне адвокатите.

* * *

От три хиляди години насам горделивостта, сладострастието и подозителността са причина за всички злини на земята. А може би и за всички добродетели.

* * *

Никак не е сигурно, че ако ограничиш физическите си нужди, непременно ще постигнеш хармония. За това е необходимо да ограничиш и духовните си нужди. (Под тази фраза също личеше следа от нокътя на Крабак.)

* * *

Ние, капитите, сме по-нещастни от хората, защото хората са по-изостанали от нас. (Тук аз неволно се изсмях.)

* * *

Да действуваш, значи да можеш. Да можеш, значи да действуваш. В края на краищата животът ни не може да се измъкне от този порочен кръг... Следователно е лишен от всякаква логика.

* * *

Вече луд, Бодлер изразил представите си за света с една-единствена дума — „жена“. Но тя не изчерпва напълно жизнената му философия, защото, предоверявайки се на своя гений — поетичния гений, осигурил му завидно съществование, Бодлер забравя друга една дума — „стомах“. (И тук личеше следа от нокътя на Крабак.)

* * *

Ако се осланяме само на разума, неизбежно ще стигнем до отрицание не само на себе си, а и на съществуването си изобщо. Фактът, че Волтер, който се е прекланял пред разума, е бил през целия

си живот щастлив, за сетен път доказва, че хората са по-изостанали от капите.

[1] Интересно е да се отбележи, че едно от последните произведения на самия Акутагава (включено е и в настоящия сборник), публикувано след смъртта му, е озаглавено „Животът на един идиот“. — Бел.r. ↑

12

Денят бе доста мрачен. Следобед аз се отегчих от „Размисли на идиота“ и реших да отида на приказки у философа Маг. Но точно на ъгъла на пустинна уличка забелязах да стои облегнат на някаква стена хилав като комар каппа. Нямаше съмнение, че е онзи, който преди време ми бе отмъкнал автоматичната писалка. „А-ха, падна ли ми?“, казах си и веднага повиках минаващия наблизо як полицай.

— Много ви моля да арестувате онзи тип там, защото преди месец ми открадна писалката.

Полицаят размаха палката си (вместо саби тамошните полицаи са въоръжени с тисови палки) и подвикна на каппата:

— Ей ти, я ела тук!

Очаквах онзи да хукне да бяга, но за моя изненада хилавият приближи най-спокойно. На всичко отгоре, като спря пред нас, скръсти ръце и ни заоглежда открито и нагло. Полицаят обаче не се ядоса, а измъкна от торбата на корема си тефтерче и пристъпи моментално към разпита:

— Име?

— Грук.

— Професия?

— Допреди два-три дни бях раздавач.

— Добре. Този господин твърди, че си му откраднал автоматичната писалка.

— Така е. Откраднах я преди месец.

— Защо?

— За играчка на детето си.

— Е, а детето? — осведоми се полицаят и за пръв път погледна строго крадеца.

— Умря. Преди седмица.

— Имаш ли смъртен акт?

Хилавият извади от корема си листче и му го подаде. Полицаят го прочете набързо, усмихна се и потупа Грук по рамото:

— Всичко е наред. Извинявай за безпокойството.

Безкрайно удивен, аз се втренчих в пазителя на обществения ред. Междувременно хилавият се отдалечи, мърморейки си нещо под нос. Съвзех се най-сетне и попитах:

— Защо го пуснахте?

— Защото е невинен.

— Но той ми открадна писалката!

— Е да, за да я занесе на детето си, което обаче е мъртво. Ако имате никакви възражения, погледнете точка хиляда двеста осемдесет и пет от наказателния кодекс — подхвърли полицаят, обърна се и пое по пътя си.

Аз също тръгнах бързо към дома на Маг. Какво друго можех да направя. Вървях по улицата и непрестанно си повтарях номера на въпросната точка.

Философът Маг обичаше гости и този ден в сумрачния му хол седяха сред облаци цигарен дим съдията Беп, доктор Чак и собственикът на стъкларските заводи Гер, а пушекът от цигарите им се виеше нагоре към седемцветния стъклен фенер. Присъствието на съдията Беп бе добре дошло за мен, затова, щом седнах, веднага се обърнах към него. Попитах го обаче не какво гласи точка хиляда двеста осемдесет и пет от наказателния кодекс, а друго:

— Извинявай, Беп, но би ли ми обяснил наказвате ли тук престъпниците.

Съдията изпусна бавно дим от цигарата си със златен филтър и чак тогава отвърна с известна досада:

— Наказваме ги, разбира се. В нашата страна има даже смъртна присъда.

— Но ето че преди месец ми откраднаха... — разказах с всички подробности историята и се осведомих за нужната точка от кодекса.

— Хм, тя е следната: „Независимо от характера на извършеното престъпление извършителят не подлежи на наказание, в случай че е изчезнала причината за престъпката му“. Да вземем твоя случай. Лицето, откраднало писалката ти, е било родител, баща на едно дете. След кражбата обаче той е престанал да е баща, тъй че и престъплението изчезва от само себе си.

— Но това е абсурд!

— Какво говориш! Абсурд е да се слага знак на равенство между капата, който е бил баща, и капата, който е баща. А-а, сега разбирам, ти съдиш по японските закони, които очевидно не различават тези две състояния. Но това е направо смешно! Ха-ха-ха-ха-ха-ха-ха-ха!

— разсмя ся предизвикателно съдията и хвърли цигарата си.

Намеси се и доктор Чак, който нямаше нищо общо с правосъдието. Той си намести очилата и попита:

— А в Япония има ли смъртна присъда?

— Разбира се! Смърт чрез обесване. — Беше ме яд на адвоката за откритото му нехайство, затова добавих зядливо: — Но вашите методи са, предполагам, далеч по-цивилизовани от нашите.

— Да, далеч по-цивилизовани — отвърна все така спокойно Беп.

— Тук не се прилага смърт чрез обесване. Понякога, но рядко използваме електричество, при все че и това е почти излишно. Екзекутираме, като просто обявяваме гласно в присъствие на осъдения неговото престъпление.

— И той пада и умира?

— Умира. Имай предвид, че нервната ни система е много по-деликатна от човешката.

— Това средство се използува, за жалост, не само при съдебни екзекуции, а и за убийство въобще — обясни фабрикантът Гер. В момента лицето му изглеждаше виолетово от светлината на шарения фенер. — Преди време един социалист ме нарече публично крадец и аз насмалко не получих инфаркт.

— Колкото и да е странно, това се случва като че твърде често. Неотдавна така умря и един мой приятел адвокат — обади се някой и аз обърнах поглед към гласа. Беше Маг. Без да гледа присъстващите, той продължи както винаги с иронична усмивка: — Някой го нарекъл жаба... А всеизвестно е, че за нас, капите, това е най-жестоката обида. Приятелят ми се измъчва денонощно от мисли дали е жаба, или не и в крайна сметка умря.

— Ама това е чисто самоубийство! — извиках смаян.

— Не, онзи е целял да го убие. Но може би от човешка гледна точка случаят да се тълкува и като самоубийство...

Точно в този миг иззад стената откъм дома на поета Ток долетя остьр сух изстрел, който раздра въздуха.

13

Скочихме и се втурнахме у Ток. Поетът лежеше проснат между саксиите с планински цветя. Дясната му ръка продължаваше да стиска пистолета, а от чинийката на темето му шуртеше кръв. Отпуснала глава на гърдите му, край него ридаеше гръмогласно самката. Аз обгърнах раменете ѝ (вече споменах, че допирът до лепкавата кожа на тези същества ми бе противен), вдигнах я внимателно и попитах:

— Какво се случи? Как стана това?

— Не знам. Не разбрах. Седеше и нещо си пишеше и... неочеквано се гръмна в главата... А-а-а... Ами сега? Какво ще правя аз сега?... Кррррррррр! Крррррррр! (Така плачат каппите.)

— Поначало си беше своенравен — обърна се фабрикантът Гер към съдията Беп. Беп не отвърна, а запали една от своите цигари със златен филтър. В същото време Гер, който досега седеше на колене пред поета и оглеждаше раната му, стана, изгledа петимата присъствуващи (един човек и четири каппи) и изрече професионално:

— Мъртъв е. Страдаше от язва и бе склонен към припадъчни състояния на дълбока апатия.

— Ала преди това е писал нещо — извика сякаш в оправдание на поета Маг и грабна един лист от масата.

Всички (с изключение на мен, разбира се) протегнаха шии над широките плещи на философа.

Ти знаеш ли тоз край...
над лаврови гори и свежа златна шир
от синьото небе полъхва свеж зефир —
ти знаеш ли го?
О, приятелю любим,
натам, натам аз искам да вървим!^[1]

— Абсолютно копие на Гътевата „Миньон“! Какво плахиатство!
— усмихна се горчиво Маг. — Самоубил се е, защото се е
почувствуval напълно изчерпан творчески.

Вън спря кола. Беше Крабак. Той постоя пред отворената врата,
вперил поглед в мъртвото тяло, сетне влезе и изкреша право в лицето
на Маг:

— Това завещанието му ли е?
— Не, последните му стихове.
— Стихове ли? — Косата на Крабак щръкна.

Невъзмутимият както винаги Маг му подаде листа.

Без да удостои с поглед околните, Крабак се зачете жадно.
Четеше и препочиташе и даже не обрна особено внимание на
въпросите на философа.

— Какво мислите за смъртта му?
— „Да вървим!“... И аз все някога ще умра... Към „тоз край“...
— Все пак бяхте един от най-добрите му приятели, нали?
— Един от най-добрите му приятели ли? Той нямаше
приятели!... Към „тоз край“... За съжаление, Ток, „... над лаврови
гори“...
— За съжаление ли?
— „Свежа златна шир“... Ах, какви щастливци сте вие!...
„Полъхва свеж зефир“...

Беше ми жал за самката на Ток, която не преставаше да ридае,
затова я прегърнах през раменете и я отведох на дивана в дъното. На
него седеше две-тригодишно детенце и се смееше. Сложих майката да
седне, вдигнах детето и го подрусах. Изведнъж почувствувах, че очите
ми се пълнят със сълзи. Това бе първият и последен път, когато плачех
в страната на капите.

— Жалко само за семейството на този пройдоха — подхвърли
Гер.

— Такива като него хич и не мислят какво оставят след себе си
— добави Беп и запали нова цигара.

Но изведнъж всички се сепнахме от гласа на Крабак. Великият
композитор размаха листа и изкреша напосоки:

— Великолепно! Ще се получи изумителен реквием!

Очичките му блеснаха, той стисна бързешком ръката на
философа и изхвъркна навън. Междувременно пред вратата се бе

натрупала тълпа от съседи на Ток, които надничаха любопитно. Крабак ги разбута безцеремонно и се метна на колата си. После се чу трясък и колата изчезна зад ъгъла.

— Хайде, разотивайте се! Няма нищо за гледане! — Съдията влезе в ролята на полицай, разпъди любопитните и затвори вратата. Вътре изведнъж стана страшно тихо. Именно в тази тишина ние се заехме да обсъдим погребението. Единствен философът Mag гледаше унесен мъртвото тяло и мислеше за нещо свое. Аз го потупах по рамото:

— За какво мислиш, Mag?

— За живота на каппите.

— Е, и?

— Така или иначе, за да доведем живота си до съвършенство, ние, каппите... — Mag понижи сякаш от смущение глас: — Ние, каппите, трябва да вярваме в силата на нещо извън нас.

[1] Превод Димитър Стоевски. — Б.пр. ↑

14

Думите му ме наведоха на мисълта за религията. Аз съм заклет атеист и никога не съм имал сериозно отношение към подобни неща. Тогава обаче бях все още под впечатление от смъртта на поета Ток и неочаквано се запитах каква религия всъщност изповядват тези същества. Поисках обяснение от студента Рап.

— Сред капите има и християни, и католици, и мохамедани, и поклонници на огъня. Най-влиятелна е обаче „съвременната религия“, наречена още „религия на живота“. („Религия на живота“ не е може би най-точният превод.) На местен език думата е „Quemoocha“, като „cha“ отговаря приблизително на английското „ism“, а коренът на „quemoo“ е „quemal“, което означава не просто „живея“, а „храня се“, „пия вино“, „съвкупявам се“.

— Сиреч тук също има църкви и храмове, така ли?

— Шегата ви е неуместна, защото Великият храм на „съвременната религия“ е най-грандиозното здание в страната ни. Ще ви заведа да го разгледате, ако проявявате интерес.

И така, един мрачен и задушен следобед студентът ме поведе гордо към Великия храм. Зданието наистина ме смяя с размерите си — над десет пъти по-голямо от църквата „Свети Николай“^[1]. На всичко отгоре то съчетава множество най-разнообразни архитектурни стилове. Признавам, че дори малко се ужасих, когато застанах пред него и се загледах във високите кули и кръглите куполи, наподобяващи устремени към небето безчислени антени. Двамата със студента стояхме в преддверието — толкова обширно и високо, че ни караше да се чувствуващеме нищожни и дребни — и вдигнали глави, дълго гледахме като замаяни това неописуемо и едва ли не чудовищно архитектурно чудо.

Вътрешността на храма бе също необятна. Между коринтските колони се разхождаха поклонници — също дребни и нищожни като нас.

След малко попаднахме на стар и прегърбен каппа. Рап направи лек поклон и се обърна почтително към него:

— Радвам се да ви видя в добро здраве, ваше преподобие.

И старецът се поклони и също така почтително отвърна:

— А-а, господин Рап! И вие, надявам се... — но се запъна, защото, види се, чак сега забеляза, че клоунът на студента е изгнил. — Така, така... Все пак сте здрав и бодър, виждам. На какво дължа днешното посещение?

— Доведох този господин. Вероятно знаете, че той... — Рап разказа с въодушевление историята ми. Личеше, че се мъчи да ме използва за оправдание, задето отдавна не е стъпвал в храма.

— Та исках да ви помоля за добрината да му покажете храма.

Великодушно усмихнат, старецът ми се поклони и посочи кратко олтара в предната част на необятната зала.

— С удоволствие ще ви покажа всичко. Дано само успея да задоволя достойно височайшия ви интерес. Ние, последователите на тази вяра, се прекланяме пред „дървото на живота“, което е в самия олтар, ето тук... То, както виждате, е отрупано със златни и зелени плодове. Златните са „плодовете на живота“, а зелените — „плодовете на злото“...

Слушах и с всяка измината минута ме налягаше скука, защото в любезните обяснения на свещеника прозираше стара и вече позната до болка аллегория. Преструвах се обаче, че слушам с огромен интерес и все току се оглеждах скришом наоколо.

Коринтски колони, готически сводове, мавритански мозаечни подове, модернистични молитвени пейки... Всичко това се съчетаваше в необикновена хармония и създаваше особена, бих рекъл, варварска красота. Най-силно впечатление обаче правеха мраморните бюстове в нишите от двете страни на олтара. Имах чувството, че вече съм ги виждал някъде, в което, както се оказа, нямаше нищо странно. Прегърбеният презвитер свърши обясненията за „дървото на живота“, поведе ни към нишите вдясно и посочи първия бюст:

— Този тук е един от нашите светци — Стриндберг, който се обявявал против всичко на света. Разправят, че след тежки и продължителни страдания намерил утеша във философията на Сведенборг, но в действителност не е така. И Стриндберг като нас, капитите, изповядвал „религията на живота“... Всъщност нищо друго

не му оставало. Да вземем например неговите „Легенди“. В тях той сам признава, че е правил опит да се самоубие.

Тези думи ме натъжиха и аз обърнах очи към съседната ниша. В нея стоеше бюстът на немец с буйни мустаци.

— Това пък е Ницше — поетът на Заратустра; апостолът Ницше, потърсил спасение в свръхчовека, когото сам създал. Само че не успял да се спаси и полудял. При все че ако не беше полудял, едва ли щеше да е светец... — Старецът помълча и пристъпи към третата ниша: — Следващият наш светец е Толстой. Този апостол се е измъчвал пострашно от останалите, защото бил потомствен аристократ и се ужасявал от мисълта, че любопитното простолюдие може да разбере страданията му. Толстой цял живот правел огромни усилия над себе си да повярва в Христос, ала напразно. Дори публично заявявал, че вярва. Но на стари години почувствуval, че няма сили да остане злочест лъжец. Всеизвестен факт е, че се ужасявал от гредите в кабинета си. Но не се самоубил. Доказва го това, че станал светец.

В четвъртата ниша стоеше бюстът на японец. Вгледах се в лика му и ми стана някак мило.

— Този е Куникида Доппо^[2], японският поет, прозрял до дъно душата на загиналия под колелата на влака работник. Но повече обяснения не са ви нужни, струва ми се. Да продължим по-нататък.

— Ами че това е Вагнер!

— Да, бунтарят Вагнер, който бил приятел на монарха. На преклонна възраст Вагнер дори се молел преди хранене. И все пак изповядвал по-скоро „религията на живота“, отколкото християнството. От писмата, намерени след смъртта му, става ясно, че земните страдания са внушавали често и на този апостол мисълта за смъртта.

Бяхме вече пред шестата ниша.

— А този тук — приятел на апостола Стриндберг, е френският художник, който зарязал многодетната си жена и се оженил за тридесет — четиридесетгодишна хайтянка. В широките му вени течала кръвта на моряк. Забелязвате, предполагам, че са разядени от отрова. А колкото до бюста в следващата ниша... Само че вие май се изморихте. Елате с мен.

Действително се чувствувах уморен. Двамата с Рап последвахме стареца по един изпълнен с аромата на благовония коридор и влязохме

в тясна стая. В ъгъла се възправяше черна статуя на Венера с грозд в нозете. Очаквах да попадна в скромна монашеска килия и останах доста удивен от обстановката. Старецът, изглежда, разбра недоумението ми, защото, преди да ми предложи стол, изрече съчувствено:

— Не забравяйте, млади човече, че религията ни е „религия на живота“. Нашият бог... „дървото на живота“ повелява: „Живей охолно!“... Показахте ли на господина свещеното ни писание, Рап?

— Не... — измънка Рап, почеса се по темето и си призна откровено: — И аз всъщност почти не съм го чел.

Но старецът продължи с все същата блага усмивка:

— Затова ви е още трудно да разберете всичко. И така, нашият бог създал света само за един ден. (Макар и дърво, за „дървото на живота“ няма нищо невъзможно.) После сътворил самката. Но след време самотата ѝ омръзнала и тя помолила бог за другар. Бог се проникнал от мъката ѝ и сътворил самеца от нейния мозък. И благословил бог първата двойка, и им казал: „Яжте, можете се и живейте охолно!“...

Думите му ми напомниха за поета Ток. И той, нещастникът, беше атеист като мен. Но аз не съм каппа и нямах представа за „религията на живота“, а Ток се бе родил и израсъл в тази страна и непременно е знал за „дървото на живота“. И все пак бе останал равнодушен към това учение. Стана ми истински жал за него, затова не се сдържах, прекъснах стареца и го попитах какво мисли за Ток.

— А-а, онзи поет ли? Той бе за окайване. — Старият свещеник въздъхна дълбоко. — Съдбата ни е в ръцете на вярата, обстоятелствата и случайността. (Към тях вие, хората, прибавяте и наследствеността.) За нещастие, на него му липсваше вярата...

— Сигурно ви е завиждал. Лично аз също ви завиждам. Рап, да речем, е още млад...

— Може би щях да съм оптимист, ако не ми беше окапал клюнът...

Старият свещеник отново въздъхна дълбоко. Очите му се наляха със сълзи и той се втренчи в черната Венера.

— Да си призная... Това е моята съкровена тайна, затова ви моля с никого да не споделяте... И аз не съм достоен за нашия бог, но молитвите ми все някога...

Така и не успя да довърши, защото вратата се отвори рязко, в стаята се втурна огромна самка и се нахвърли върху него. Ние, разбира се, се опитахме да я спрем, но след миг старецът вече лежеше проснат на земята, а огромната самка крещеше неистово:

— Подъл стариик! Днес пак си ми отмъкнал пари от портмонето, за да се натряскаш, нали?

След десетина минути двамата с Рап вече се спускахме вихрено по стълбите на Великия храм.

— Ето значи защо и свещеникът не вярва в „дървото на живота“ — обади се Рап.

Но аз продължих мълчаливо и вместо отговор обърнах още веднъж очи към грандиозната сграда. Високите й кули и кръгли куполи стърчаха в мътното облачно небе. Храмът навяваше ужас като мираж над пустиня...

[1] Руска православна църква в Токио. — Б.р. ↑

[2] Куникида Доппо (1871–1908) — известен японски поет и белетрист (вж. Предговора — стр. 9). — Бел.р. ↑

15

Седмица по-късно доктор Чак ми съобщи нещо необикновено — в дома на покойния Ток се появил призрак. Междувременно сърдечната приятелка на поета се бе изселила оттам и в бившата му обител се помещаваше фото-студио. Според Чак на всяка направена там снимка зад изображението на клиента непременно стоял неясният силует на покойника. Докторът бе, разбира се, заклет атеист и не вярваше в задгробния живот, затова, докато ми разправяше за призрака, от устата му не слизаше тънка ехидна усмивка. Накрая той заяви: „Убеден съм, че въпросният призрак е материален като нас с теб“. И аз като Чак не вярвах в такива работи, ала, от друга страна, се бях привързал силно към Ток, затова веднага хукнах към първата книжарница и изкупих всички вестници и списания, в които се споменаваше за призрака и имаше снимки с необикновеното видение. Впоследствие се убедих със собствените си очи, че на всяка снимка зад гърба на млади и стари личи смътен силует, напомнящ фигурата на Ток. Далеч повече от снимките ме поразиха статиите за призрака и най-вече докладът на спиритическото дружество. Преведох го почти дословно и ще се опитам да го цитирам по памет.

„Доклад за разговора с призрака на господин Ток. (Бюлетин №8274 на спиритическото дружество)

Заседанието на извънредната комисия на нашето дружество се състоя на улица НН №251 в бившия дом на самоубилия се неотдавна поет господин Ток, а понастоящем фотостудио на господин К. На заседанието присъствуваха следните членове на дружеството (пропускам имената).

«На двадесет и седми септември в десет и тридесет сутринта ние, седемнадесетте членове на дружеството, начело с председателя господин Пек се събрахме в една от стаите на гореспоменатото студио. В качеството на медиум бе поканена ползващата се с безграничното ни уважение госпожа Хоп. Още щом влезе, тя моментално усети присъствието на призрака, получи конвулсии и няколко пъти повърна.

Госпожата обясни, че в резултат на пристрастиято на поета към силен тютюн приживе, сега призракът му бил пропит от нетърпима миризма на никотин.

Членовете на комисията и медиумът — госпожа Хоп, заехме мълчаливо местата си около кръглата маса. След три минути и двадесет секунди госпожа Хоп изпадна в състояние на неудържим транс и духът на поета влезе в нея. Като се редувахме по старшинство, ние, членовете на комисията, зададохме на овладелия медиума дух на поета следните въпроси и получихме следните отговори:

Въпрос: Защо се появихте отново в света на живите?

Отговор: За да намеря посмъртна слава.

Въпрос: Нима вие, пък и другите многоуважавани духове се стремите към слава и след смъртта?

Отговор: Лично аз се стремя. Но един поет, японец, когото срещнах случайно тук, презира посмъртната слава.

Въпрос: Знаете ли името му?

Отговор: Забравих го, за жалост. Помня само любимото му стихотворение.^[1]

Въпрос: Бихте ли ни го цитирали?

Отговор:

*Старо езеро.
Жаба скочи в него.
Плисък на вода.*

Въпрос: И вие смятате това стихотворение за изключително?

Отговор: Във всеки случай не мисля, че е лошо. Бих обаче заменил думите „жаба скочи“ с „каппа скочи“.

Въпрос: От какви съображения?

Отговор: Ами от такива, че ние, каппите, сме склонни да търсим упорито във всяка форма на изкуството каппи.

Тук председателят на дружеството се намеси, за да ни напомни, че сме се събрали на спиритичен сеанс, а не на литературна дискусия.

Въпрос: Какъв впрочем е тамошният начин на живот?

Отговор: Досущ като вашия.

Въпрос: Разкажвате ли се в такъв случай, че се самоубихте?

Отговор: Не, разбира се. И ако ми омръзне да съм призрак, пак ще грабна пистолета и ще се самовъзродя.

Въпрос: А лесно ли е да се самовъзродиш?

Призракът на Ток отвърна на въпроса с въпрос. Тази привичка на поета е известна на всички, познавали го приживе.

Отговор: А лесно ли е да се самоубиеш?

Въпрос: Безсмъртни ли са духовете?

Отговор: Съществуват много теории и предположения относно продължителността на нашето съществуване, но нито една не заслужава доверие. Не забравяйте, че и сред нас има, за щастие, вярващи — християни, мюсюлмани, будисти, огнепоклонници...

Въпрос: Вие самият какво изповядвате?

Отговор: Аз съм непоколебим атеист.

Въпрос: Надяваме се, че вярвате поне в съществуването на духове.

Отговор: Далеч по-малко от вас.

Въпрос: Кажете, имате ли там приятели?

Отговор: Да, около триста души от разни времена и народи, като например Клайст, Майнлендел, Вайнингер...

Въпрос: Всичките ви приятели ли са самоубийци?

Отговор: Не. При все че Монтен, който оправдава самоубийството, е един от най-скъпите на сърцето ми същества тук. Но не искам и да чуя за онзи мизантроп Шопенхауер, който така и не се самоуби.

Въпрос: Как е той, здрав ли е?

Отговор: В момента разработва теорията си за пессимизма на духовете и изяснява оправдано ли е или не самовъзраждането. Струва ми се обаче, че се поуспокои, като разбра, че и холерата е заразна болест.

После ние, членовете на комисията, разпитахме за духовете на Наполеон, Конфуций, Достоевски, Дарвин, Клеопатра, Шакямуни, Демостен, Данте и други знаменити личности. За жалост, призракът на поета не можа да ни съобщи интересни подробности и на свой ред ни разпита за неща, които го интересуваха.

Въпрос: Какво се говори за мен след смъртта ми?

Отговор: Някакъв критик ви нарече „един от посредствените поети“.

Въпрос: Сигурно е от обидените, на които не подарих стихосбирката си. Изздадоха ли пълните ми събрани съчинения?

Отговор: Да, но доколкото ни е известно, не се купуват.

Въпрос: Ще се търсят и купуват от милиони, но след триста години, когато авторското право ще бъде, надявам се, премахнато. Каква е, кажете, съдбата на моята самка и сърдечна приятелка?

Отговор: Омъжи се за книжаря господин Рак.

Въпрос: Горката, тя навярно и досега не знае, че Рак е с изкуствено око. А децата ми, какво става с тях?

Отговор: Настанени са, доколкото ни е известно, в държавния приют за сираци.

След кратко мълчание духът на поета попита:

Въпрос: А моят дом?

Отговор: Сега в него е фотостудиото на господин К.

Въпрос: А бюрото ми?

Отговор: Не сме наясно.

Духът: В чекмеджето криех купчина писма... Но вие, господа, сте твърде заети и това, за щастие, не ви засяга. А сега трябва да се сбогуваме, защото тук при нас вече се свечерява. Сбогом, господа, сбогом. Останете със здраве, любезни и добри господа!

След тези последни думи госпожа Хоп се съвзе внезапно от дълбокия транс. Ние, присъствуващите на срещата седемнадесет членове на дружеството, се кълнем в името божие, че всяка дума от гореизложения разговор с духа е самата истина. (Ползуващата се с нашето най-дълбоко уважение госпожа Хоп бе възнаградена за услугата със suma, вълизаша на дневния ѝ хонорар като актриса.)»“

[1] Става дума за поета Мацуо Башо (вж. разказа „Сухите поля“ и бележките към него). Цитираното по-долу стихотворение е едно от най-известните му. — Бел.р. ↑

16

Откакто прочетох статията, започнах да изпадам в меланхолия. Не ми се живееше повече в тази страна и взех да се замислям как да се върна в света на хората. Само че колкото и да търсех, все не можех да открия дупката, през която бях попаднал тук. Междувременно рибарят Баг ми спомена веднъж, че извън града живеел в самота някакъв старец, който по цели дни четял и свирел на флейта. Сетих се за него и се обнадеждих, че може би той знае пътя към хората. Реших да не отлагам и веднага да го посетя. Какво обаче беше удивлението ми, когато в колибката вместо побелял старец заварих каппа на не повече от дванадесет-тринаесет години с още мека чинийка на главата. Той си свиреше тихичко на флейта. Помислих, че съм събркал къщата, но преди да си тръгна назовах за всеки случай името, което знаех от Баг. Okaza се, че съм попаднал, където трябва и че това е въпросният старец.

— Но вие сте още съвсем дете!...

— Нима не знаете историята ми? Съдбата повели да изляза от утробата на майка си беловлас старец. После започнах с всеки изминат ден да се подмладявам и ето че съм вече момче. Родих се на около шестдесет години, тъй че ако направим сметка, ще излезе, че сега съм на сто и петдесет — шестдесет.

Огледах малкия дом. Може би си внушавах, но ми се стори, че сред простицките предмети и вещи се разлива светло щастие.

— Изглежда, сте най-щастливият каппа?

— Не знам, може би. На младини бях старец, а на стари години съм младеж. Нито се съсухрих от ненаситна жажда като другите старци, нито се удавих в разврат като останалите млади и ако не щастлив, досега животът ми бе поне спокоен.

— Да-а, навярно действително е бил спокоен.

— Но само това — животът ти да е спокоен, не стига, млади човече. Трябва да добавя, че винаги съм бил физически здрав и с

достатъчно средства, за да се прехраня. И все пак най-голямото ми щастие е, че съм се родил старец.

Поприказвахме известно време. Стана дума и за поета Ток, който се самоуби, и за Гер, който викаше ежедневно в дома си доктор Чак, за да го преглежда. Забелязах обаче, че на стареца не му е интересно да говори за тора, и попитах:

— Изглежда, че за разлика от всички каппи не сте тъй силно привързан към живота, така ли е?

Старецът отвърна тихо, без да сваля очи от лицето ми:

— И аз като другите излязох от утробата на майка си едва след като баща ми ме попита искал ли да се появя на бял свят.

— А аз пък попаднах случайно в тази страна. И затова ви моля да ме научите как да си ида оттук.

— Има само един път.

— Кой е той?

— Пътят, по който сте дошли при нас.

Изведнъж косата ми настръхна от ужас.

— Но за жалост все не мога да го намеря.

Ясните очи на стареца продължиха да ме наблюдават втренчено. После той стана, отиде в ъгъла на колибката и дръпна една висяща от тавана връв. Изведнъж там зейна кръгъл прозорец, който не бях забелязал дотогава. А високо горе над елите и кипарисите се показва ясното и необятно синьо небе. В тази безбрежна синева видях да се извисява като острието на огромна стрела връх Яригата. Аз дори подскочих от радост като дете при вида на самолет.

— Ето откъде можете да се измъкнете, млади човече — изрече старецът и посочи дългата връв. Едва сега проумях, че това всъщност е въжена стълба.

— Тогава тръгвам с вашата благословия.

— Хубаво е да размислите преди това, че после да не се разкажвате.

— Не, няма да се разкажам — отвърнах вече от стълбата.

Долу, далеч под краката ми, се виждаше чинийката върху главата на стареца.

17

Трябаше да мине доста време, докато привикна с миризмата на човешката кожа, защото капите са несравнено по-чистопътни от нас, хората. На всичко отгоре, след като прекалено дълго бях живял само сред каппи, сега моите събратя ми се струваха невероятно уродливи. Но вие едва ли сте в състояние да ме разберете. Въпреки това ще ви призная, че ако очите и устата все пак се понасят донякъде, то човешкият нос ме изпъльва с необясним ужас. Ето защо известно време правех всичко възможно да избягвам хората. Сетне лека-полека свикнах и след половин година вече имах сили да излизам и да ходя навсякъде. Лошото бе само, че често, без да искам, пусках в разговорите си думи от езика на капите. Например:

- Ще си бъдеш ли утре вкъщи?
- Qua.
- Какво каза?
- А-а, нищо. Ще си бъда, предполагам.

Оправях се как да е, докато след година не претърпях пълен провал с едно предприятие, в резултат на което... (На това място доктор С. го прекъсна: „Не е нужно да се впускате в подробности“. Според доктора, заговорел ли за това, болният изпадал в такова страшно буйство, че санитарите едва го усмирявали.)

Добре, пропускам подробностите. Думата ми е, че след като претърпях провал и се разорих, отново ми се прища да се върна при капите. Не да замина при тях, не да ги навестя, а именно да се върна. Защото по онова време аз вече чувствувах страната им като своя родина.

И така, веднъж се измъкнах незабелязано от къщи и направих опит да се кача тайно на централната линия, но един полицай ме залови и в крайна сметка попаднах в тази болница. Само че и тук известно време все си мислех с носталгия за страната на капите и често се питах какво ли прави доктор Чак, или пък си представях философа Маг, унесен както обикновено в размисли под светлината на

седемцветния си фенер. Но като че най-често се сещах за своя приятел Рап — онзи студент с прогнилия клюн. Ала ето какво се случи веднъж. Седях, както винаги отаден на спомени за приятелите си, когато се случи нещо такова, че насмалко не изкрещях от изненада — пред мен се появи рибарят Баг. Дявол знае кога и как се бе промъкнал, но така или иначе той седеше на колене пред мен и ми се кланяше любезно. А когато дойдох на себе си, вече... Вече не помня плачеши или смеех. Помня само с какво огромно вълнение и радост успях отново, след цяла вечност, да поприказвам на езика на каппите:

— Кажи, Баг, защо си тук?

— Дойдох да ви навестя, понеже разбрах, че сте болен.

— А как разбра?

— Съобщиха в новините по радиото — отвърна Баг и се засмя самодоволно.

— И все пак как се промъкна чак дотук?

— Много просто. За нас, каппите, реките и каналите на Токио са като улици.

Едва сега си спомних, че и тези същества подобно на жабите са земноводни.

— Само че наоколо няма река.

— А-а, промъкнах се по водопровода. После отворих пожарния кран и...

— Отвори пожарния кран ли?

— Нима забравихте вече, че и сред каппите има техници?

Оттогава насетне каппите започнаха да ме навестяват през два-три дни. Според доктор С. страдам от начална форма на слабоумие. Доктор Чак обаче отрича категорично тази диагноза (ще ме извините за откровеността) и твърди, че не аз, а всички вие сте засегнати от слабоумие. Не е нужно да обяснявам, че щом дори Чак успя да ме навести, то при мен често идват и студентът Рап, и философът Маг. Но с изключение на рибаря Баг, никой не се решава да дойде през деня. Каппите идват нощем на групи по двама-трима... И то само в лунни нощи... Нощес например си поговорихме за лунната светлина с фабриканта Гер и философа Маг. Идва и композиторът Крабак да ми посвири на цигулка. Виждате ли букета от черни лилии на масата? Донесе ми го снощи Крабак...

(Обърнах се. На масата нямаше, разбира се, никакви черни лилии.)

— А тази книга пък ми е от Маг. Ето, прочетете началото на това стихотворение. Впрочем какво говоря! Че нали не знаете езика на капите. Аз ще ви го прочета, а вие слушайте. А-а, забравих, това е томче от излезлите неотдавна пълни събрани съчинения на Ток.

(Болният разгърна стар телефонен указател и задекламира гръмко.)

*Сред кокосовите палми и бамбука
Буда е склонил глава във вечен сън.
Под изсъхналите клони на смокинята край пътя
и Христос лежи, намерил във смъртта покой.
И за нас дошло е време да починем —
пък макар и сред сценичния декор.*

(Но погледнем ли там, зад декорите, ще намерим само купчина закърпени платна.)

Само че аз не съм пессимист като този поет. И докато капите ме навестяват... Но аз съвсем забравих! Спомняте ли си за моя приятел, съдията Беп? Бил останал без работа и бил полуудял. Разбрах, че сега лежи в една тяхна психиатрична болница. Ако доктор С. ми разреши, с удоволствие бих отишъл да го видя...

11 февруари 1921 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.